

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAME ȘCOLARE

LIMBA ȘI LITERATURA RRROMANI MATERNĂ

CLASA a V-a – a VIII-a

*Aprobate prin ordinul ministrului
Nr. 5097/09.09.2009*

București, 2009

NOTĂ DE PREZENTARE

Actualele programe școlare au fost elaborate din perspectiva trecerii de la modelul de proiectare curriculară centrat pe obiective – elaborat și implementat în sistemul românesc de învățământ la mijlocul anilor '90 – la modelul centrat pe competențe. Adoptarea noului model de proiectare curriculară este determinată, pe de o parte, de nevoia de a se realiza actualizarea formatului și unitatea concepției programelor școlare la nivelul ciclurilor de învățământ primar, gimnazial și liceal și, pe de altă parte, acest demers asigură racordarea la dezvoltările curriculare actuale, centrate pe rezultate explicite și evaluabile ale învățării.

Studiul *Limbei și literaturii rromani* la **clasele gimnaziale** se continuă cu achiziții progresive din partea elevilor privind lexicul modern al limbii rromani, dar și cu activități ce țin de conștientizarea, cunoașterea și însușirea diferențelor lexicale și fonetice dintre un dialect sau altul (ursăresc, căldărăresc, carpatic și spoitoresc), cu raportare continuă la limba rromani comună și la grafia oficială a acesteia. Aprofundarea cunoștințelor ce țin de spiritualitatea rromă, cunoașterea zestrei folclorice literare reprezentative, de scrierile literare culte adecvate vârstei elevilor constituie, totodată, deziderate esențiale ale studierii *Limbei și literaturii rromani* la nivelul ciclului **gimnazial**.

Studiul *Limbei și literaturii rromani* în învățământul gimnazial își propune formarea unei personalități cu o cultură comunicațională și literară de bază, capabilă să comunice cu semenii, să înțeleagă lumea, să-și utilizeze în mod eficient și creativ capacitățile, să fie sensibil la frumosul creat de natură și la cel creat de om.

Pornind de la importanța competențelor pentru viața activă într-o societate, a cunoașterii specifice secolului XXI, prezentul document prezintă programele școlare de *Limba și literatură rromani* pentru clasele a V-a - a VIII-a, pe baza modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe, care vizează înzestrarea elevului cu un ansamblu structurat de competențe de tip funcțional.

Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” structurat pe opt domenii de competențe-cheie: Competențe sociale și civice, Comunicare în limba maternă, Comunicare în limbi străine, Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, Competența digitală, A învăța să înveți, Spirit de inițiativă și antreprenoriat, Sensibilizare și exprimare culturală.

Astfel, programele școlare de *Limba și literatura rromani* din învățământul gimnazial propun un model comunicativ-funcțional, la nivelul studierii *Limbei și literaturii rromani*. Acest model presupune dezvoltarea progresivă a competențelor de receptare și exprimare orală, respectiv de receptare a mesajului scris și exprimare scrisă.

Competențele sunt definite ca ansambluri de cunoștințe, deprinderi și atitudini care urmează să fie formate până la finele școlarității obligatorii, de care are nevoie fiecare tânăr pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Structurarea acestor competențe-cheie se realizează la intersecția mai multor paradigme educaționale și vizează atât unele domenii „academice”, cât și aspecte inter- și transdisciplinare, metacognitive, realizabile prin efortul mai multor arii curriculare.

Opțiunea pentru un curriculum centrat pe competențe, atitudini și valori are în vedere accentuarea dimensiunii acționale în formarea personalității elevului și focalizarea pe achizițiile finale ale învățării.

Contribuția disciplinei *Limbei și literaturii rromani* la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât contribuția directă, prin susținerea formării și dezvoltării anumitor competențe-cheie, cât și contribuția indirectă/sensibilizarea cu privire la alte competențe-cheie. Disciplina *Limba și literatura rromani* contribuie la formarea progresivă a competențelor-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, recomandate de Parlamentul și Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce privește următoarele domenii de competențe-cheie:

- Comunicare în limba maternă

- A învăța să înveți
- Competențe sociale și civice
- Sensibilizare și exprimare culturală

În construirea modelului didactic s-au avut în vedere:

- contribuția **Limbii și literaturii rromani** la finalitățile sistemului de învățământ din România;
- contribuția **Limbii și literaturii rromani** la formarea competențelor-cheie europene;
- identificarea acelor competențe care pot fi evaluate în perioada finalizării învățământului obligatoriu;
- identificarea unui număr relevant de situații în care este cerută demonstrarea fiecărei competențe;
- selectarea unui anumit decupaj de conținuturi organizat în jurul unor domenii relevante pentru elev și reprezentative din perspectiva **Limbii și literaturii rromani** și a cerințelor societății contemporane;
- contribuția competențelor - cheie din aria curriculară de referință la profilul de formare al absolventului învățământului obligatoriu, în mod deosebit la competențe care vizează: comunicarea în viață, participarea la rezolvarea problemelor comunității, învățarea eficientă, adaptarea învățării la cerințele vieții și ale pieței muncii ș.a.

- **Principiile de bază a elaborării programei școlare de limbă și literatură rromani:**

- relevarea competențelor (receptarea mesajului oral, exprimare orală, receptarea mesajului scris și exprimare scrisă);
- formarea de abilități proprii pentru folosirea limbii materne în contexte concrete de comunicare;
- prezentarea comunicării în calitate sa de competență umană fundamentală;
- reechilibrarea ponderii acordate exprimării orale față de cea scrisă;
- propunerea unor conținuturi care țin seama de particularitățile de vârstă ale elevilor.

- Programa școlară are următoarea structură:
- nota de prezentare;
- competențe generale;
- valori și atitudini;
- competențe specifice asociate cu conținuturi;
- sugestii metodologice.

Competențele generale reprezintă ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi dobândite prin studierea **Limbii și literaturii rromani** la nivelul învățământului **gimnazial**.

Pentru fiecare an de studiu, programa propune **competențe specifice**, deduse din competențele generale, ele reprezentând achiziții-cheie ale învățării.

Conținuturile sunt organizate tematic. Ele surprind varietatea de situații lingvistice, dar și unitatea acestora, prin raportare continuă la limba rromani comună, la grafia oficială internațională a limbii rromani. Totodată, se face o trecere echilibrată de la literatura orală la cea cultă, prin inserarea unor valori literare adecvate vârstei, atât din spațiul geografic românesc, dar și din întreaga aria de răspândire a rromilor, din literatura cultă rromani internațională. Nu sunt neglijate, de asemenea, aspectele ce țin de exprimarea corectă și îngrijit stilistică în limba rromani, de situațiile de comunicare elementară, eficientă, concisă, în existența diurnă a elevilor și cheile prin care aceste competențe vor însoți viitorul tânăr și adult în societate pe întreaga durată a vieții. Ca o permanentă, conținuturile sunt însoțite de conexiuni subtile cu alte discipline, arii curriculare sau deziderate educaționale, ce privesc istoria, cultura și tradițiile rromilor, diversitatea, schimburile culturale în trecerea lor firească de la conștientizarea și acceptarea **multiculturalității** la pasul final **interculturalitatea**, prin demers pro-activ.

Conținuturile programei sunt structurate pe următoarele patru componente: termeni-cheie, concepte, probleme de atins; secvențe tematice; studii de caz; lecții de sinteză. Conținuturile programei au grade diferite de complexitate. Profesorii vor acorda fiecărei teme, numărul de ore pe care îl consideră necesar, astfel încât să trateze în mod adecvat toate acele probleme, pe care le au în vedere în construirea lecțiilor. Un conținut poate fi tratat în una sau mai multe lecții, conform deciziei profesorului. Ordinea temelor poate fi schimbată în funcție de nevoile concrete ale activității didactice, în măsura în care nu se modifică sensul programei.

Elaborarea programei de **Limba și literatura rromani** a pornit de la următoarele premise:

- introducerea noului plan-cadru și, implicit, menținerea obiectului **Limba și literatura rromani** la clasele a V-a - a VIII-a, cu 3-4 ore de trunchi comun și nu în regim opțional (CDȘ etc.) - pentru predarea limbilor materne la clasele la care procesul de învățământ nu decurge integral în propria limbă maternă;
- dezvoltarea unei strategii didactice pornind de la obiective care favorizează formarea de competențe și atitudini specifice unui domeniu de cunoaștere;
- abordarea **Limbii și literaturii rromani** dintr-o perspectivă interetnică și interculturală (este fundamentală în acest sens folosirea noțiunii de civilizație în diversitatea sa spațio-temporală și ca realitate complexă la nivelul unor comunități diferite);
- asigurarea coerenței la nivelul ariei curriculare, dar și între arii curriculare;
- proiectarea unui set unitar de competențe generale și specifice pentru **Limba și literatura rromani**, în corelație cu competențele-cheie ale programei generale de **Limba și literatura rromani**.

În acest context, structura programei de față cuprinde: competențe generale, urmărite pe parcursul celor patru ani de studiu/ciclu; competențe specifice și conținuturi proiectate pentru fiecare clasă.

Pentru clasele a V-a - a VIII-a unde predarea se face integral în limba maternă rromani (cu cele 4 ore săptămânale obligatorii de limba și literatura română), se va avea în vedere ca, la cl. a V-a, să se utilizeze programa de la cl. a VI-a, la cl. a VI-a se va lucra după programa de clasă a VII-a, la cl. a VII-a se va lua în calcul programa de clasă a VIII-a, iar la cl. a VIII-a se va urmări programa pentru clasă a IX-a.

În actuala prezentare, programa de **Limba și literatura rromani** apare ca un instrument util de lucru nu numai pentru profesorii care predau această disciplină, dar și pentru colegii lor din aria curriculară de referință, care intră, astfel, în contact cu realități mai puțin abordate și interesante prin încărcătura lor culturală.

Programele școlare se adresează atât profesorilor cât și autorilor de manuale. Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții indispensabile, atât în vederea proiectării activității didactice, cât și în procesul de elaborare a manualelor școlare alternative. Programele școlare sunt în așa fel concepute încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor. Profesorii și autorii de manuale își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară producerea unei diversități de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca "rețetare" inflexibile. Echilibrul între diferite abordări și soluții trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte. Programa încurajează, în același timp, creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

Particularizat, curriculumul actual propune reluarea unor teme și elemente de construcție gramaticală din clasele anterioare, dezvoltându-le în contexte noi, precum și includerea unor conținuturi noi, de o mare importanță pentru elevii care au asimilat numeroase cunoștințe și și-au dezvoltat deprinderi intelectuale.

Structura curriculumului de limba rromani a avut ca premise:

- situația actuală a limbii materne și ponderea ei în comunicare;
- necesitatea organizării conținuturilor predării în funcție de nevoile de limbă ale celui care învață;
- asigurarea continuității competențelor și conținuturilor aferente de la o clasă la alta, de la un ciclul la altul;
- formarea și stimularea capacităților mentale, ținând cont de particularitățile de vârstă;
- dezvoltarea competenței de comunicare de către elev;
- cunoașterea de către copii a valorilor spirituale rrome;
- oferirea unor deschideri spre interculturalitate.

Curriculum-ul de *Limba și literatura rromani* pentru anii V-VIII de studiu cuprinde:

- Competențe-generale - definite în corelație cu competențele celorlalte discipline din aria curriculară "Limbă și comunicare" și urmărite pe parcursul întregii școlarități obligatorii;
- Valori și atitudini
- Competențe specifice - deduse din competențele generale și definite în progresie pentru fiecare an de studiu;
- Conținuturi - temele de abordat pentru realizarea competențelor; acestea sunt adaptate vârstei elevilor.

În curriculum sunt marcate cu asterisc (*) competențele și conținuturile pentru extinderi. Acestea pot fi utilizate în cazul în care la o anumită clasă s-a optat pentru 4 ore pe săptămână la limba rromani.

Curriculumul de limba rromani prezentat va constitui punctul de plecare atât pentru elaborarea noilor manuale pe an de studiu, cât și un instrument care să ghideze activitatea cadrelor didactice care predau limba rromani la diferite trepte ale învățământului preuniversitar. Actuala formă în care se prezintă programa școlară pentru disciplina *Limba și literatura rromani* constituie o etapă tranzitorie către un demers viitor de proiectare unitară și coerentă pe parcursul întregului învățământ preuniversitar, care are la bază definirea profilului de formare al absolventului și elaborarea unui nou cadru de referință unitar al curriculum-ului școlar românesc.

COMPETENȚE GENERALE

- 1.** Receptarea mesajului oral
- 2.** Exprimare orală
- 3.** Receptare a mesajului scris (citirea / lectura)
- 4.** Exprimare scrisă
- 5.** Reprezentări culturale și a interesului, pentru studiul limbii rromani și al tradiției rrome

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii rromani
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă rromani și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și la îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

CLASA A V-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1.Receptare a mesajului oral

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 desprinderea semnificației mesajului clar, articulat în condiții de perturbare a comunicării	- Comunicarea orală - Situația de comunicare. Emițător. Receptor. Mesaj. Context. Cod. Canal. Situația de comunicare dialogată și monologată.
1.2 identificarea ideilor importante dintr-un text audiat rostit clar și rar	- Structurarea textului oral - Organizarea logico-semantică a mesajului. Ideea principală, ideea secundară. Planul simplu și planul dezvoltat de idei, rezumatul oral.

2. Exprimare orală

Competențe specifice	Conținuturi
2.1 rostirea mesajelor folosind corect pronunția și intonația în limba comună	- <i>Textul dialogat.</i> Organizarea dialogului simplu. Semnalele verbale și nonverbale de inițiere a unui dialog. Formule elementare de menținere și de încheiere a dialogului. Formule de salut, de prezentare, de identificare, de permisiune și de solicitare. - *Se recomandă ca elevii, folosindu-și deprinderile de exprimare orală, să poată realiza următoarele acte de vorbire : - identificarea unei persoane, a unui obiect, a unui grup de persoane sau de obiecte; - adresarea către o persoană, salutarea; - punerea unei întrebări, răspunsul afirmativ sau negativ la o întrebare; - inițierea sau încheierea unui schimb verbal; - susținerea unei discuții directe sau telefonice; - cererea sau oferirea unei informații despre: identitatea, starea, ocupația, calitatea socială a unei persoane; forma, calitatea, utilitatea unor obiecte; mediul familial, mediul social al unei persoane; un orar, un itinerar, desfășurarea unei acțiuni; - exprimarea acordului sau a dezacordului, a gusturilor, a punctelor de vedere în legătură cu un fapt sau o persoană; - descrierea unui obiect sau a unui ansamblu de obiecte; - prezentarea unei acțiuni sau a unei înlănțuiri de acțiuni.
2.2 formularea unui mesaj pe baza unei succesiuni de imagini folosind conectori temporali din limba comună	- COPILUL DESPRE SINE: adresa (<i>reluare și îmbogățire</i>), însușiri fizice și morale, naționalitate, părțile corpului și îmbrăcămintea, starea sănătății, activități sportive. - FAMILIA: membrii familiei, ocupații, activități în familie, locuința, hrana. - ȘCOALA: clasa, obiecte de uz școlar, activități în

- cadrul școlii, orar.
- **COPIIUL ȘI LUMEA ÎNCONJURĂTOARE:** orașul / satul natal, clădiri, formarea comportamentului ecologic, servicii, cumpărături, convorbiri telefonice.
 - **VREMEA:** anotimpuri, caracteristicile vremii.
 - **LUMEA FANTASTICĂ:** personaje de basm, film, desen animat, activități pentru timpul liber.
 - **CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE:** aspecte de cultură, cântece, poezii, pilde și povestiri din limba romani.
- 2.3 folosirea formulelor
conversaționale uzuale potrivit
situației
- ACTE DE VORBIRE**
- a saluta și a răspunde la salut
 - a se prezenta și a prezenta pe cineva; a răspunde la prezentare
 - a angaja și a încheia un schimb verbal
 - a mulțumi și a răspunde la mulțumiri
 - a cere și a da indicații de orientare
 - a situa în timp, a relata activități (la prezent, trecut și viitor)
 - a propune și a accepta
 - a cere și a da informații practice
 - a exprima sentimente
 - a exprima cantitatea
 - a cere și a propune cuiva să facă ceva
 - a descrie o imagine
- 2.4 utilizarea conștientă a formelor
corecte ale părților de vorbire din
limba comună
- ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII**
- I. FONETICĂ ȘI ORTOGRAFIE**
- accentuare și intonație (exclamativă, interogativă)
 - transcrierea sunetelor în grafemele corespunzătoare
- II. VOCABULAR**
- 100-150 de cuvinte și structuri lexico-gramaticale corespunzând ariilor tematice specificate
- III. GRAMATICĂ**
- **SUBSTANTIVUL**
 - formele substantivului
 - terminațiile substantivului
 - clasificarea substantivelor (însuflețite, neînsuflețite)
 - declinarea substantivelor la singular și la plural în cazurile Nominativ, Acuzativ și Genitiv
 - **PRONUMELE**
 - pronumele personal
 - exprimarea posesiunii
 - **NUMERALUL**
 - numeralul cardinal (1-100)
 - numeralul ordinal
 - **VERBUL**
 - conjugarea verbelor la indicativ prezent
 - conjugarea verbelor la conjunctiv
 - **ARTICOLUL**
 - articolul hotărât

- articolul nehotărât
- **ADJECTIVUL**
- clasificarea adjectivelor cu forme extinse și cu forme restrânse
- adjective împrumutate
- **SINTAXA**
- noțiuni generale
- propoziții afirmative, negative, interogative, imperative
- fraze: raporturi de coordonare

3.Receptarea mesajului scris

Competențe specifice		Conținuturi
3.1	citirea fluentă a unui scurt text la prima vedere	- Cuvântul – unitate de bază a vocabularului. Forma și conținutul. Cuvântul de bază. Cuvântul derivat. Rădăcina. Sufixe. Prefixe. - Familia lexicală (numai cuvintele formate prin derivare). - Sinonimele. - Antonimele.
3.2	executarea unor instrucțiuni transmise în scris	- exerciții de răspuns la comenzi;
3.3*	<i>transferarea informațiilor dintr-un text citit într-o schemă / tabel / desen</i>	- <i>completare de tabel / diagramă;</i>
3.4	identificarea personajelor și a trăsăturilor acestora din textele citite	- LUMEA FANTASTICĂ: personaje de basm, film, desen animat, activități pentru timpul liber.
3.5*	<i>folosirea dicționarului pentru rezolvarea unei sarcini de lucru</i>	- <i>căutarea sensului unui cuvânt necunoscut.</i>

4. Exprimare scrisă

Competențe specifice		Conținuturi
4.1	redactarea de scurte texte funcționale (carte poștală, felicitare)	- <i>Comunicarea scrisă</i> - <i>Procesul scrierii</i> - Elemente auxiliare în scriere (sublinieri, paranteze etc.). - <i>Contextele de realizare</i>
4.2	redactarea de scrisori scurte către persoane apropiate respectând formatul scrisorii	- Reguli de ortografie și de punctuație. Valențe expresive
4.3	redactarea în limba comună de compuneri după un plan dat	- Documentarea în vederea realizării unei lucrări. Părțile componente ale unei compuneri (introducerea, cuprinsul, încheierea).
4.4	redactarea unui text adecvat pornind de la un titlu dat și de la imagini	- Povestirea unor întâmplări reale sau imaginare. Descrierea. - Transformarea textului dialogat în text narativ. Rezumatul. Aprecieri sumare referitoare la textele lirice și epice.

- 4.5* redactarea de compuneri care conțin narațiuni și dialog - alcătuire de texte cu vorbire indirectă și directă.

5. Reprezentări culturale și a interesului, pentru studiul limbii rromani și al tradiției rrome

Competențe specifice	Conținuturi
5.1 demonstrarea interesului pentru cunoașterea unor aspecte geografice locale	- CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE: aspecte de cultură, cântece, poezii, pilde și povestiri din limba rromani - elemente privind tradițiile și obiceiurile etniei, evoluția acesteia, manifestări și trăsături ale culturii rromani în textele studiate
5.2 manifestarea interesului pentru aspecte de civilizație / cultură ale altor etnii	- dialog pe teme culturale cu elevii din etnii diferite; - serbări cu specific multiethnic; - rolul personalităților culturale actuale provenite din rândurile etniei în context local/național - forme actuale de manifestare a culturii rromani (dans, muzică, arte, film etc.)
5.3* manifestarea curiozității față de istoria și civilizația rromă	- activități de grup: audiții, vizionări, recitări, prezentarea unor sărbători tradiționale, a unor obiceiuri prin utilizarea unor documente autentice.

Texte sugerate

Se vor selecta 8-10 texte literare de bază, destinate studiului aprofundat. Între acestea vor fi incluse în mod obligatoriu și fragmente din operele scriitorilor rromi. Ele pot fi însoțite de scurte texte auxiliare (literare sau nonliterare, inclusiv contemporane). Lista de mai jos oferă sugestii orientative autorilor de manuale și profesorilor. Aceștia pot alege și alte titluri care să respecte următoarele criterii: valoric-estetic, stilistic, formativ.

CLASA A VI-A
COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Receptarea mesajului oral

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 selectarea informațiilor particulare dintr-un mesaj rostit cu viteză normală	- EXPRIMAREA OREI - VREMEA: lunile clasei a, anotimpurile
1.2* <i>identificarea elementelor-cheie dintr-un mesaj rostit cu viteză normală pe subiecte familiare</i>	- <i>activități de confirmare a răspunsului corect (bifare, completare de tabel);</i>
1.3 orientarea în spațiu pe baza unor instrucțiuni rostite clar și rar	- marcarea unui traseu pe o hartă, plan, desenarea unui plan, marcarea unei rute pe un desen;

2. Exprimare orală

competențe specifice	Conținuturi
2.1 manifestarea inițiativei într-o interacțiune verbală	- Realizarea unui plan simplu și de dezvoltare a acestuia prin adăugarea ideilor secundare; exerciții de transfer comunicativ dinspre planul dezvoltat spre rezumat și spre povestirea orală;
2.2* <i>participarea spontană în interacțiuni pe subiecte familiare</i>	- <i>activități de grup, activități de proiect;</i>
2.3 exprimarea părerilor în legătură cu teme familiare	ACTE DE VORBIRE <ul style="list-style-type: none"> - a angaja și a încheia un schimb verbal - a iniția și a susține și a încheia o convorbire telefonică - a cere și a da informații - a exprima gusturi - a face o urare, a felicita - a scuza, a răspunde la scuze - a propune, a accepta - a exprima sentimente (bucurie, teamă) - a exprima acordul / dezacordul - a descrie un obiect și o persoană
2.4 formularea de explicații referitoare la păreri exprimate, idei sau lecturi, mesaje ale textelor citite	- LUMEA FANTASTICĂ: personaje de basm, desen animat, film

3. Receptarea mesajului scris

Competențe specifice	Conținuturi
3.1 citirea expresivă a unui text cunoscut	- COPILUL DESPRE SINE: însușiri fizice și morale, (<i>reluare și îmbogățire</i>).
3.2 identificarea informațiilor dintr-un tabel / desen / schemă	- completare de text lacunar; - răspunsuri la scurte întrebări;
3.3 identificarea formelor flexionare pe text	MORFOLOGIE <ul style="list-style-type: none"> - SUBSTANTIVUL - clasificarea substantivelor de sex masculin - pluralul substantivelor masculine - substantive feminine provenite din substantive masculine nume de ființe

- clasificarea substantivelor de gen feminin
 - pluralul substantivelor feminine la nominativ
 - substantive feminine din diminutive
 - cazurile: Nominativ. Acuzativ. Genitiv. Sociativ Instrumental
 - **ARTICOLUL**
 - articolul hotărât și nehotărât pentru substantivele masculine la nominativ
 - articolul hotărât și nehotărât pentru substantivele feminine
 - articolul hotărât pentru substantivele feminine și masculine la cazul acuzativ
 - **PRONUMELE**
 - pronumele personal la cazurile: Nominativ. Acuzativ. Dativ.
 - exprimarea posesiunii
 - pronumele personal la cazul vocativ
 - declinarea pronumelui interogativ-relativ “kon” și “so”
 - **ADJECTIVUL**
 - adjective tipic rome
 - adjective rezultate din împrumuturi relativ recente
 - adjective de gen masculin și feminin la cazul acuzativ
 - adjective provenite din substantive
 - **VERBUL**
 - modul indicativ. Timpurile: prezent, viitor, imperfect și perfect.
 - modul conjunctiv
 - **EXPRIMAREA POSESIUNII**
 - **NUMERALUL**
 - actualizarea și completarea categoriei numeralului în situații de comunicare
 - **SINTAXA**
 - noțiuni generale
 - propoziții afirmative, negative, interogative, imperative (*reactualizare*)
 - fraze: raporturi de coordonare
- 3.4 deducerea sensului cuvintelor necunoscute din context
- Sinonimele. Asocierea cuvintelor cu explicații
 - Antonimele

4. Exprimare scrisă

Competențe specifice	Conținuturi
4.1 relatarea în scris a unor evenimente trecute și experiențe personale	- <i>Organizarea textului scris.</i> Scopul redactării. Documentarea în vederea realizării unei lucrări. Părțile componente ale unei compuneri (introducerea, cuprinsul, încheierea).- <i>Scrierea de mână și prezentarea textului.</i> Scrierea caligrafică. Așezarea corectă în pagina de caiet. Elemente auxiliare în scriere (sublinieri, paranteze

- etc.).
- *Punctuația*. Semnele de punctuație: punctul, virgula, două puncte, semnul întrebării, semnul exclamării, ghilimelele.
Contextele de realizare
 - *Scrierea funcțională* (pentru un scop practic, informativ). Notițele. Temele. Extemporalul. Lucrarea semestrială.
 - *Scrierea reflexivă* (inspirată din experiența personală). Relatarea unor fapte și întâmplări personale. Scrisoarea familială. Scrisoarea de felicitare.
 - *Scrierea imaginativă* (compuneri libere). Povestirea. Descrierea. *Scrierea despre textul literar sau nonliterar*. Transformarea textului dialogat în text narativ. Rezumatul. Povestirea. Aprecieri sumare referitoare la textele lirice și epice.
- 4.2 caracterizarea în scris a unei persoane (un personaj pe baza unui plan dat) - *Texte literare* - populare și culte - aparținând diverselor genuri și specii. Caracteristicile operei folclorice (orală, colectivă, anonimă, sincretică). Portretul.
- 4.3* *transferarea într-un text scurt a unor informații desprinse din scheme / diagrame / tabele* - *redactare de paragraf folosind caracteristici identificate în scheme.*

5. Reprezentări culturale și a interesului, pentru studiul limbii române și al tradiției române

Competențe specifice	Conținuturi
5.1 demonstrarea interesului pentru cunoașterea unor locuri / zone de importanță turistică / culturală	- vizionări de diapozitive și casete, utilizarea hârtii și a albumelor, realizarea în grup a unor seturi de materiale ilustrative;- COPILUL ȘI LUMEA ÎNCONJURĂTOARE: orașul satul; obiective socio-culturale; convorbiri telefonice, mijloace de transport în comun; cumpărături
5.2* <i>manifestarea curiozității în descoperirea unor aspecte caracteristice vieții cotidiene</i>	- FAMILIA: locuința, activități cotidiene, hrana / mesele zilnice, sărbători în familie (ziua de naștere, Anul Nou, Crăciunul)- alcătuirea unor seturi de documentare privind preocupările tinerilor, raporturi dintre generații, viața școlară;- activități de proiect.

CLASA A VII-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Receptarea mesajului oral

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 sesizarea ordinii evenimentelor dintr-un mesaj articular cu viteză normală	- ADOLESCENTUL DESPRE SINE: (prezentare), identitate, personalitate, însușiri fizice și morale, vârstă, etnie, adresă
1.2* <i>stabilirea legăturilor între mesajul audiat și propria experiență</i>	- <i>Povestea vorbii</i> (Anton Pann)
1.3* <i>desprinderea laturii afectiv-emoțională dintr-un mesaj audiat</i>	- <i>informația verbală în mass media audio-vizuale (știri radio, știri TV)</i>

2. Exprimare orală

Competențe specifice	Conținuturi
2.1 participarea la interacțiuni verbale pe teme de interes folosind adecvat formele conversaționale	ACTE DE VORBIRE <ul style="list-style-type: none">- a saluta și a răspunde la salut- a se prezenta și a prezenta pe cineva- a cere și a da informații- a angaja și a încheia un schimb verbal- a mulțumi, a răspunde la mulțumiri- a face o urare, a felicita- a identifica elemente din universul familiar- a exprima posesia- a relata acțiuni la timpul prezent, trecut- a descrie o imagine- a face aprecieri- a exprima opinia, sentimentele
2.2 confirmarea partenerului informația primită în cadrul unui schimb verbal	- susținerea unei conversații (direct sau telefonic); - Dialogul formal și informal* . (Adaptarea la vârsta și la statutul interlocutorilor).
2.3* <i>evidențierea semnificației personale a unor evenimente și experiențe trăite</i>	- <i>Structurarea textului oral. Textul dialogat și cel monologat.</i> - <i>Adecvarea elementelor nonverbale la mesaj. Modalități de exprimare a gusturilor și a opiniilor.</i>
2.4 formularea opiniilor și susținerea cu exemple (din lecturi, din experiențe personale)	- Se recomandă ca elevii să poată realiza următoarele acte de vorbire: <ul style="list-style-type: none">- prezentarea unor lucrări / materiale / activități realizate individual sau în echipă;- construirea de texte de tip descriptiv, narativ, dialogat;- formularea de argumente sau contraargumente într-o discuție;- stabilirea de comparații sau de analogii;- caracterizarea unui personaj;- formularea unei opinii.

3. Receptare a mesajului scris

	Competențe specifice	Conținuturi
3.1	extragerea informațiilor relevante dintr-un text pentru rezolvarea unei sarcini	- exerciții de căutare de cuvinte-cheie, idei principale;
3.2	recunoașterea succesiunii secvențelor unui text citit	- exerciții de ordonare a unui set de propoziții conform unui text citit;
3.3	identificarea elementelor constitutive ale propoziției și ale frazei	SUBSTANTIVUL <ul style="list-style-type: none">- <i>reactualizare anul VI</i>- substantivele de gen masculin și feminin la cazurile: Nominativ. Acuzativ. Genitiv. Dativ. Sociativ Instrumental. Vocativ (singular și plural) ARTICOLUL <ul style="list-style-type: none">- articolul hotărât și nehotărât pentru substantivele masculine și feminine la nominativ- articolul hotărât pentru substantivele masculine și feminine la cazul acuzativ VERBUL <ul style="list-style-type: none">- modurile personale (imperativ, indicativ)- diateza (diateza activă, pasivă, reflexivă)- clasificarea verbelor (verbe tematice și atematice) PRONUMELE <ul style="list-style-type: none">- pronumele personal la cazul sociativ/instrumental- pronumele reflexiv <i>pes</i> și <i>pen</i>- forma negativă de posesiune- pronumele posesiv- pronumele interogativ relativ ADJECTIVUL <ul style="list-style-type: none">- gradele de comparație- adjective de tip buxle (cu forme extinse) adjective de tip tang (cu formă restrânsă) NUMERALUL <ul style="list-style-type: none">- <i>reactualizare anul VI</i>- numeralul: colectiv, distributiv, adverbial ADVERBUL <ul style="list-style-type: none">- clasificarea și forma adverbelor- adverbe provenite din prepoziții CONJUNCȚIA <ul style="list-style-type: none">- clasificarea conjuncțiilor INTERJECȚIA
		PREPOZIȚIA <ul style="list-style-type: none">- SINTAXA<ul style="list-style-type: none">- Propoziția. Fraza (<i>reactualizare</i>)- sintaxa propozițiilor (clasificarea propozițiilor enunțiative / interogative)- părțile principale ale propoziției: Subiectul. Predicatul verbal și nominal- părțile secundare ale propoziției: Atributul. Complementul

- 3.4 identificarea atitudinii autorului dintr-un text citit - exerciții de marcare pe text

4. Exprimare scrisă

Competențe specifice	- Conținuturi
4.1 elaborarea de texte structurate în secvențe temporale	- Structuri în textele epice (procedee de legare a secvențelor , timp, spațiu) și lirice (concordanța dintre forma fonetică și grafică a poeziei și ideea transmisă de aceasta).
- <i>Genuri și specii</i> . Genurile epic și liric.
- Imnul (IMNUL RRROMILOR) , , proverbele* , zicătorile* , strigăturile* , nuvela .
4.2 descrierea sentimentelor și reacțiilor în texte simple	- scrisori;
4.3 redactarea textelor funcționale de uz personal (agenda săptămânii, plan de activitate, jurnal)	- <i>Texte nonliterare „utilitare”</i> (mersul trenurilor, telegrama, programul de spectacol)
4.4 repovestirea unui text citit / ascultat într-un număr dat de cuvinte	- <i>Cui îi este adresat mesajul?</i>
- <i>Structura operei literare</i> . Structuri în textele epice (procedee de legare a secvențelor , timp, spațiu) și lirice (concordanța dintre forma fonetică și grafică a poeziei și ideea transmisă de aceasta).

5. Reprezentări culturale și a interesului, pentru studiul limbii rromani și al tradiției rrome

Competențe specifice	Conținuturi
5.1 demonstrarea interesului pentru cunoașterea unor aspecte semnificative în organizarea vieții cotidiene	- UNIVERSUL PERSONAL : prietenia, jocuri și activități în grup, la școală, în timpul liber
- PRIETENI : relații de prietenie
5.2 manifestarea interesului pentru descoperirea unor aspecte legate de organizarea vieții cotidiene	- CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE : aspecte geografice, de cultură și civilizație, cântece, poezii, opere literare
- OBICEIURI ȘI TRADIȚII : activități specifice din perioada sărbătorilor tradiționale, mâncăruri specifice sărbătorilor tradiționale
5.3* <i>manifestarea curiozității în a se informa asupra unor personalități marcante ale culturii rromilor</i>	- <i>vizionări de casete video, utilizarea unor surse bibliografice;</i>
- <i>activități de proiect.</i>
- <i>personalități din literatura roma din România și literatura universala</i>

CLASA A VIII-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Receptarea mesajului oral

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 identificarea componentelor logice ale unui mesaj audiat, rostit cu viteză normală	- Înțelegerea textului integral sau fragmentar, studiat sau la prima vedere. Comentarea unor secvențe din operele studiate. - MIJLOACE DE COMUNICARE ÎN SOCIETATEA MODERNĂ: publicitate și anunțuri în presă, radioul și televiziunea
1.2 deducerea atitudinii vorbitorului în cadrul mesajului audiat	- Organizarea formală a mesajului dialogat: elemente verbale și nonverbale, regulile dialogului. - Se recomandă ca elevii, folosindu-și deprinderile de exprimare orală, să poată realiza următoarele acte de vorbire: - susținerea argumentată a unui schimb verbal direct; - exprimarea sau acceptarea de opinii diferite; - exprimarea și motivarea unei atitudini / reacții; - formularea unei opinii; - prezentarea unor proiecte, lucrări, materiale / activități realizate individual sau în echipă
1.3* recunoașterea punctelor de vedere / pozițiile exprimate de vorbitori într-un text audiat	- <i>Practicarea rațională a limbii: tipuri de comunicare.</i> - <i>Comunicarea orală.</i>

2. Exprimarea orală

Competențe specifice	Conținuturi
2.1 explicarea activității, a întâmplărilor și evenimentelor din universul imediat	- ADOLESCENTUL DESPRE SINE: identitate, personalitate, vârstă, naționalitate, însușiri fizice și psihice, părțile corpului și îmbrăcămintea
2.2 adaptarea formei mesajului intenției de comunicare	ACTE DE VORBIRE - a saluta și a răspunde la salut - a exprima sentimente - a se prezenta și a prezenta pe cineva - a descrie un obiect, o persoană, un personaj - a exprima intenții - a angaja și a încheia un schimb verbal - a descrie personaje, locuri; a compara - a face o urare, a felicita - a mulțumi, a răspunde la mulțumiri - a exprima o dorință, o rugămintă, o propunere - a relata acțiuni la prezent, trecut - a face aprecieri, judecăți comparații - a cere și a da informații - a relata o suită de evenimente
2.3* exprimarea în mod clar și argumentat a unui punct de vedere	ȘCOALA: clasa, activități în cadrul școlii, relația elev-profesor

pe teme familiare

3. Receptarea mesajului scris

Competențe specifice	Conținuturi
3.1 recunoașterea legăturii logice între secvențele unui text citit	- exerciții de formulare de întrebări și răspunsuri;
3.2 identificarea relațiilor dintre diferitele elemente constitutive ale propoziției și ale frazei	- <i>Noțiuni de sintaxă. Discursul</i> (actualizare). Fraza. Relațiile sintactice în propoziție și frază (interdependență, coordonare și subordonare). - SUBSTANTIVUL (<i>reactualizare anul VII de studiu</i>) - substantivele masculine în cazul dativ - declinarea substantivelor masculine și feminine la cazul dativ - declinarea substantivelor la cazul ablativ - declinarea substantivelor masculine, abstracte cu desinența - <i>mos</i> - VERBUL - modurile verbale personale - modurile verbale nepersonale - PRONUMELE - pronumele demonstrative - declinarea pronomelor demonstrative - pronumele personal la cazurile genitiv și ablativ - pronumele nehotărât - pronumele negativ - ADJECTIVUL - <i>reactualizarea noțiunilor din anul VII de studiu</i> - gradul de comparație superlativ - adjectivele pronominale - NUMERALUL - numeralul ordinal - declinarea numeralelor ordinale - ADVERBUL - <i>reactualizarea noțiunilor din anul VII de studiu</i> - CONJUNCȚIA - <i>reactualizarea noțiunilor din anul VII de studiu</i> - INTERJECȚIA - <i>reactualizarea noțiunilor din anul VII de studiu</i> - PREPOZIȚIA <i>reactualizarea noțiunilor din anul VII de studiu.</i> SINTAXA - Propoziția. Fraza (<i>reactualizare</i>) - sintaxa propozițiilor (clasificarea propozițiilor enunțiative / interogative) - părțile principale ale propoziției: Subiectul. Predicatul verbal și nominal - părțile secundare ale propoziției: Atributul. Complementul
3.3 extragerea informațiilor relevante din diferite surse pentru o anumită	- desprinderea informațiilor relevante dintr-un text

cerință

- 3.4* *identificarea concluziei , într-un text argumentativ* - *exerciții de reperare și de analiză argumentativă a structurii unei relatări.*

4. Exprimarea scrisă

Competențe specifice

Conținuturi

- 4.1 exprimarea în scris a opiniilor asupra unor teme din universul apropiat - **OAMENI ȘI LOCURI:** aspecte ale vieții cotidiene, personalități, relații între tineri
- 4.2 realizarea de redactări variate pe diverse teme de interes - *Lexicul (actualizare)*
- **Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate*..**
 - **Limba literară, limba populară, limba vorbită, limba scrisă*.**
 - Mijloacele de îmbogățire a vocabularului (actualizare). Familia de cuvinte (actualizare).
 - Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului. Împrumuturile lexicale (vechi și noi).
 - Prefixoidele*. Sufixoidele* (ambele pe bază de aplicații).
 - Neologismele. **Evitarea greșelilor în întrebuințarea neologismelor.**
 - Cuvântul și contextul. Sensul propriu (de bază și secundar) și sensul figurat (actualizare).
 - Categoriile semantice. Sinonimele. Antonimele. Omonimele
- 4.3* *redactarea unui text funcțional mai amplu (cerere, raport) după un model oferit în formulă* - *completare de text lacunar;*
- *dezvoltarea unui plan de activitate;*
- 4.4 construirea planului unei compuneri - activitate de redactare pornind de la un model, imagine;
- 4.5* *verificarea validității planului compunerii redactat prin alcătuirea compunerii respective* - *exerciții de analiză a compunerilor.*

5. Reprezentări culturale și a interesului, pentru studiul limbii rromani și al tradiției rrome

Competențe specifice

Conținuturi

- 5.1 manifestarea de interes pentru descoperirea unor realizări în domeniul artei - vizionări de casete video;
- 5.2* *raportarea la elementele de cultură și civilizație descoperite prin studiul limbii rromani, sesizând asemănări și deosebiri între civilizația tradițională și cea actuală* - *stabilirea de corelații, rezolvarea punctelor comune / și/sau a diferențelor, discuții în grup.*

SUGESTII METODOLOGICE

Maniera în care este concepută prezenta programă răspunde unei duble exigențe: de a fi un punct de plecare comun pentru toți profesorii și, pe de altă parte, de a-i stimula la interpretarea și adecvarea acesteia la condițiile specifice în care își desfășoară activitatea.

În vederea valorizării competențelor - cheie și în scopul asigurării transferabilității la nivelul activității educaționale, se recomandă ca *strategiile didactice* utilizate în predarea disciplinei *Limba și literatura romani* să pună accent pe: construcția progresivă a cunoașterii, flexibilitatea abordărilor și parcursul diferențiat, coerență și abordări inter- și transdisciplinare.

Actuala programă școlară valorifică exemplele de activități de învățare din programele anterioare (elaborate după modelul centrat pe obiective), oferind, astfel, cadrelor didactice un sprijin concret în elaborarea strategiilor de predare, care să permită trecerea reală de la centrarea pe conținuturi, la centrarea pe experiențe de învățare.

În multitudinea de strategii didactice, în procesul de învățare – predare se vor avea în vedere și următoarele abordări:

Gândirea critică este considerată un factor-cheie în învățarea eficientă. Antrenarea acestui tip de gândire poate avea ca punct de plecare strategii bazate pe lectura activă, elaborarea raționamentelor, formulare de întrebări, elaborare de texte diverse (fișe de lectură, comentarii, recenzii, referate, compuneri), folosirea de metode grafice.

Utilizarea investigației ca demers didactic favorizează exersarea tehnicilor de muncă intelectuală, metoda învățării prin descoperire etc.

Integrarea noilor tehnologii informatice în procesul de predare-învățare (inclusiv Internetul) devine esențială în condițiile multiplicării surselor de informare și de comunicare ș.a.m.d.

În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a *evaluării continue, formative*. Procesul de evaluare va îmbina formele tradiționale cu cele alternative (proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului) și va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev,
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale.

Cât privește configurația conținuturilor învățării, acestea sunt grupate în două compartimente:

I. Literatură, II. Limbă și comunicare.

În domeniul **Literatură**, în clasele V-VIII, se urmărește familiarizarea elevilor cu: principalele tipuri de texte literare; noțiunile și tehnicile de analiză și de interpretare menite să înlesnească înțelegerea textelor epice și lirice, în proză sau în versuri; repere de ordin istoric care să ajute la formarea unei viziuni de ansamblu asupra literaturii române.

Maniera de prezentare a conținuturilor permite profesorilor și autorilor de manuale să caute soluțiile optime pentru organizarea parcursului didactic (modalitatea de corelare a conținuturilor, ordinea abordării acestora, structurarea unităților didactice).

Manualul școlar este unul dintre instrumentele didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare. În consecință, conținutul acestuia este valorificat în funcție de cerințele formulate în programa școlară și este adaptat de către profesor nevoilor clasei/grupului de elevi.

În proiectarea didactică (realizarea planificărilor calendaristice, selectarea și detalierea unităților de învățare, elaborarea probelor de evaluare formativă și sumativă) cadrele didactice au ca reper principal prevederile programei școlare, atât în ceea ce privește competențele specifice, cât și conținuturile învățării

Planificările calendaristice trebuie structurate pe unități de învățare și elaborate pentru întregul an școlar, pentru a se avea o imagine de ansamblu asupra realizării curriculumului pe întreg anul.

Stabilirea competențelor specifice vizate și a conținuturilor care vor fi parcurse în fiecare semestru este la latitudinea profesorului, care va urmări constant atingerea de către elevi, până la finele anului școlar, a tuturor competențelor specifice prevăzute de programă, la un nivel satisfăcător.

Corelarea competențelor specifice cu conținuturile învățării recomandate în programa școlară va fi realizată de către profesor, în procesul de proiectare didactică.

Pentru organizarea eficientă a timpului alocat învățării în clasă și pentru evitarea suprasolicitării elevilor:

- în activitatea de învățare-predare se folosesc metode comunicative, tehnici interactive și activități centrate pe elev;
- temele pentru acasă se stabilesc astfel încât timpul necesar elevului pentru rezolvarea lor să nu depășească timpul de lucru efectiv consumat de elevi pe parcursul orei de curs (se va avea în vedere timpul necesar elevilor pentru rezolvarea a diverse sarcini de învățare/ de lucru pe parcursul orei).

Instrumentele și probele de evaluare se elaborează în strictă corelare cu competențele specifice și conținuturile din programa școlară.

În situația în care nivelul clasei de elevi și interesele de învățare ale acestora permit și abordarea unor conținuturi și aplicații din manual care nu se regăsesc în programa școlară ca fiind obligatorii, profesorul evidențiază în planificare caracterul lor facultativ și nu le include în probele de evaluare sumativă.

În clasele V-VIII se vor studia **minimum 8-10 texte literare.**

În alegerea textelor se va ține seama, de următoarele criterii generale: **accesibilitate** în raport cu nivelul dezvoltării intelectuale și de cultură generală a elevilor; **atractivitate**; **valoare**; **varietatea** autorilor selectați; **volumul de lecturi** propuse pe parcursul întregului ciclu de școlaritate în raport cu timpul disponibil.

Programa oferă sugestii, cu titlu de exemplificare, menite să ajute opțiunile profesorilor.

Listele de exemple sunt deschise. Profesorii (autorii de manuale) pot alege alți autori sau texte care nu figurează în aceste liste.

Cel puțin jumătate dintre textele selectate vor aparține autorilor: Rajko Djurić, Delia Grigore, Isabela Bănică, C.S. Nicolaescu-Plopșor, Petre Copoiu, Costică Bățalan, Marius Lakatos, Gheorghe Sarău, Marcel Courthiade, Vasile Ionescu, Katarina Taikon, Mateo Maximoff, Ivan Nikolić, Santino Spinelli, Luminița Mihai-Cioabă, Mariela Mehr, Bronisława Wejs ș.a.

Este bine să se acorde atenție, în măsura posibilităților, studiului unor texte **integrale**. Evident, lucrul acesta nu exclude recursul la texte fragmentare, mai ales în cazul speciilor literare de mari dimensiuni (nuvelă, basm etc.).

Profesorii pot să lărgescă numărul de texte propuse pentru studiu sau să recurgă la lecturi suplimentare în corelație cu tipurile de texte studiate. Pentru ilustrare pot fi recomandate și scrieri din literatura universală, literatura română în traducere română.